

ISLAMSKA MISAO

Osnivač i izdavač: Fakultet za islamske studije, Novi Pazar

Za izdavača: Prof. dr. Enver Gicić

Glavni urednik: Prof. dr. Enver Gicić

Pomoćnik urednika: Prof. dr. Hajrudin Balić

Redakcija: prof. dr. Mustafa Fetić, prof. dr. Almir

Pramenković, hfz.doc. dr. Haris Hadžić, doc. dr. Siham Mevid

Šerijatski recenzent: prof. dr. Almir Pramenković

Tehnički urednik: Senad Redžepović

Lektor: Samir Škrijelj

Štampa: Grafičar, Užice

Tiraž: 500 primjeraka

Adresa redakcije: Fakultet za islamske studije,
ul. Rifata Burdževića 1, 36300 Novi Pazar

Štampanje ovog broja pomogla je Vlada R. Srbije - Kancelarija
za saradnju sa crkvama i verskim zajednicama

CIP - Katalogizacija u publikaciji

Narodna biblioteka Srbije, Beograd

378:28

ISLAMSKA misao : godišnjak Fakulteta za islamske studije Novi Pazar /
glavni urednik Enver Gicić. - 2007, br. 1- . - Novi Pazar : Fakultet za islamske
studije, 2007- (Užice : Grafičar). - 24 cm

Godišnje.

ISSN 1452-9580 = Islamska misao (Novi Pazar)

COBISS.SR-ID 141771532

ODNOS ISLAMA PREMA OSOBAMA SA INVALIDITETOM

Abstrakt

Kako je sunnet ili živopis Muhammeda a.s. cjelovit sistem vrijednosti koji praktično pokazuje islamski model življenja, nužno je da se bavi važnim pitanjem kakvo je pitanje jednog dijela ljudske populacije koja ima posebna svojstva, tj. poremećaje ili posebne potrebe.

Invaliditet može biti mentalni ili fizički, urođeni ili stečeni. Može biti nešto što je sasvim uobičajeno, uzrokovano poznatim faktorima poput starosti, bolesti, a može nastati i slučajno usljed povrede.

Prema podacima Human Rights Watch u svijetu danas ima milijardu ljudi sa nekom vrstom invaliditeta, tj. sa posebnim potrebama. Neki podaci znanstvenika su zabrinjavajući i oni ukazuju da postoji trend povećanja broja takvih osoba.

Sve ovo ukazuje da se radi o kompleksnom pitanju koje je vrlo važno i kome treba posvetiti potrebnu pažnju. Sama činjenica da je veliki broj ljudi suočen sa ovim iskušenjem ukazuje na to da ovo pitanje treba biti valjano tretirano.

Abstract

Given the Sunnah or Biography of Muhammad (saws) represents a complete value system that demonstrates the Islamic model of living in practice, hence it is also natural that it deals with the condition

of one segment of the human population which exhibits special characteristics ie. disabilities or special needs. Disability can be mental or physical, congenital or acquired. It can be something that is quite common, caused by known factors such as age or illness, but it can also occur accidentally due to injury. According to Human Rights Watch, there is a billion people with some kind of disability in the world today. Some scientific data is quite alarming as it indicates that such a trend is increasing in a number of such persons. All this indicates that we are faced with a complex issue which requires special attention. The very fact that such a large number of people has some kind of disability in one way or another represents a serious challenge that needs to be met and treated appropriately.

Odnos prema osobama sa invaliditetom u različitim kulturama

Odnos prema osobama sa posebnim potrebama može biti pokazatelj humanosti društva. Tokom historije zabilježeni su različiti modeli pristupa, od onih brutalnih do onih u kojima im se garantira svako pravo i pažnja.

Rimljani su osobe sa invaliditetom smatrali teretom i zagovarali su njihovo uklanjanje. Nedostaci su smatrani sramotom. Faraoni u drevnom Egiptu ubijali su osobe sa invaliditetom, i to još u njihovoj ranoj mladosti.

Aristotel je zagovarao da su osobe sa posebnim potrebama u takvom stanju da ih je nemoguće podučavati. Platon je smatrao da je takve osobe potrebno izdvojiti iz naselja zato što je, po njemu, sa takvim osobama nemoguće izgraditi skladno naselje.

U predislamskom periodu zabilježeno je da se takve osobe ubijaju.

Osobe sa invaliditetom u muslimanskom društvu

Muslimanski vladari tokom historije ovom su pitanju pridavali posebnu pažnju. Shodno duhu islama, takvim osobama se pristupa pažljivo vodeći računa o njihovim potrebama. Ovaj odnos je zasnovan na preporukama Kur'ana i praksi Muhammeda a.s., kao temeljnim postulatima na kojima je zasnovana islamska civilizacija.

Prvi ko je uveo posebnu instituciju pažnje prema ovakvim osobama bio je halifa Omer ibn Abdul Aziz. On je donio ukaz koji glasi: „Napravite spisak slijepih, nepokretnih, paraliziranih i odredite im posebnu pomoć i pratioča.“

Na isti način je osobe tretirao i emevijski halifa El Velid b. Abdul Melik.

On je prvi koji je ukazom naredio da se formiraju zasebne ustanove za prihvat i njegu osoba sa posebnim potrebama. Takva ustanova je u svom sastavu imala ljekarsku ordinaciju, tehničko osoblje i svi su imali predviđenu nadoknadu za svoj rad. Također, ovaj halifa je uveo posebna primanja za osobe sa invaliditetom i zabranio prosjačenja te predvidio pomoć za one koji su oskudni.

Odnos islama prema osobama sa invaliditetom

Islam pridaje značaj čovjeku bez obzira na njegove razlike u vidu boje kože, statusa, ili fizičkog izgleda, pa i zdrastvenog stanja. Uzvišeni u Kur'anu kaže:

“O, ljudi, Mi vas od jednog čovjeka i jedne žene stvaramo i na narode i plemena vas dijelimo da biste se upoznali. Najugledniji kod Allaha je onaj koji Ga se najviše boji, Allah, uistinu, sve zna i nije Mu skriveno ništa.“

{ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ } (الحجرات . الآية 13)

Ovo je suština poruke islama - bratstvo svih ljudi. Pravda i jednakost

su osnovni postulati islama koje je islamska civilizacija ustanovila i vrijednost koju je nastojala ponuditi svijetu.

Islam, također, ističe vrijednost čovjeka kao jedinke bez obzira na određene prednosti ili mane, pol, ili socijalni status. Prednost i privilegija ističe se samo u pogledu esencijalne pobožnosti, dobročinstva i lijepog odgoja. Najčasniji ljudi se ne opisuju kao najzdraviji, najmoćniji itd. Već se taj položaj ukazuje samo onima koji su pobožni.

Život Poslanika Muhammeda a.s. obiluje lekcijama i poukama koje nam ukazuju da osobe sa posebnim potrebama nikako ne smiju biti zapostavljene, zanemarene. Islam itekako prepoznaje posebne potrebe takvih lica, prije svega, u njihovom emotivnom, ali i fizičkom pogledu. Koliko islam vodi računa o njihovim potrebama govori i činjenica da je Muhammed a.s., na pitanje onih koji su spriječeni da čine neke humane postupke, izraze pobožnost, spriječeni da čine mnoga dobra djela i time su uskraćeni nagrade koja je obećana, ukazivao na alternativne načine, tj. druge vidove činjenja dobrih djela kroz koje će postići istu ili još bolju nagradu.

Invaliditet je iskušenje za koje slijedi velika nagrada

Vrlo važno je istaći da je svaki vid invaliditeta, bilo urođeni ili stečeni, iskušenje za koje će Gospodar svjetova nagraditi i nadoknaditi onome koga je to zadesilo.

وعن العرياض بن سارية رضي الله عنه، عن النبي ﷺ، عن رب العزة - قال: ”إذا سلبت من عبدي كرميته وهو بهما ضنين، لم أرض له ثوابًا دون الجنة، إذا حمدني عليهما“

Od Irbada b. Sarije r.a. prenosi se od Poslanika a.s. da je Uzvišeni Gospodar rekao:

„Ako oduzmem Svome robu vid i zbog toga se pati, ukoliko bude zahvalan, ne zadovoljavam se drugom nagradom za njega osim Džennetom.“

”مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُشَاكُ شَوْكَةً فَمَا فَوْقَهَا إِلَّا كُتِبَتْ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ وَحُجِّتَ عَنْهُ بِهَا حَطِيئَةٌ“

„Nijednog muslimana neće zadesiti ni ubod trna, a da mu za to ne bude nadoknađeno, ili će mu biti povećan stepen ili obrisan neki grijeh.“

Dova za osobe sa posebnim potrebama

Kolika je milost Poslanika s.a.v.s. prema takvim osobama govori nam i činjenica da je uspostavio posebnu dovu za njih.

أَنَّ رجلاً ضريباً أتى النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ فقال : يا نبيَّ اللهُ ادعُ اللهُ أن يعافيني . فقال : إن شئتَ أخزْتُ ذلك فهو أفضلُ لآخرتك ، وإن شئتَ دعوتُ لك قال : لا بل ادعُ اللهُ لي . فأمره أن يتوضأ وأن يصلِّي ركعتين وأن يدعو بهذا الدعاء : اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ وَأَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ بِنَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ نَبِيِّ الرَّحْمَةِ ، يَا مُحَمَّدُ إِنِّي أَتَوَجَّهُ بِكَ إِلَى رَبِّي فِي حَاجَتِي هَذِهِ فَتَقْضِ ، وَتُشْفِعْني فِيهِ وَتُشْفِعْهُ لِي . قال : فكان يقولُ هذا مراراً ، ثم قال بعدُ — أحسبُ أن فيها : أن تُشْفِعْني فيه — قال : ففعلَ الرجلُ فبرأ :

Jedne prilike dolazi slijepi čovjek Muhammedu a.s. i kaže: „Zamoli Allaha da me izliječi.“ Muhammed a.s. mu reče: „Ako hoćeš da ne molimo sada, to ti je bolje za budući svijet, a mogu ti uputiti dovu?“ Čovjek reče: „Zamoli za mene.“ Poslanik a.s. tada ukaza čovjeku da uzme abdest na najbolji način, da klanja dva rekata namaza i da prouči ovu dovu:

„Gospodaru, molim Te, obraćam Ti se s Tvojim milostivim Poslanikom Muhammedom, neka je na njega mir i spas! Muhammede, s tobom se zauzimam kod Gospodara zbog potrebe svoje da mi se pomogne, da zbog tebe budem izliječen.“ Čovjek je ponavljao ovu dovu mnogo puta. Poslanik a.s. reče: „Gospodaru, izliječi ga zbog mene.“ Čovjek je potom ozdravio.

Poslanik a.s. još doda: „Mislim da je zbog ove rečenice: - Izliječi ga zbog mene...“¹

¹ Ibn Huzejme, 2/225; Taberi, 9/17; El Hakim u *Mustedreku*: 1/707, hadis je ocijenjen kao sahih.

Invaliditet nije prepreka da se postignu uzvišeni ciljevi

Poslanik a.s. u smislu ibadeta uvijek je iznalazio moguća rješenja, izlaze i načine kako da takve osobe ostvare ciljeve. Osobe koje su sa posebnim potrebama nisu dužne da rade stvari koje su iznad njihove mogućnosti, međutim, iako one nisu to dužne, islam njima iznalazi alternativu da postignu nagradu predviđenu za takva dobra djela. Poslanik a.s. je to činio kako se takve osobe ne bi osjećale zapostavljenim, uskraćenim i zanemarenim.

وفي (سنن الترمذي) عن عبد الله بن بسر رضي الله عنه . وهو شيخ كبير مسن . ؛ قال : أتيت رسول الله صلى الله عليه وسلم فقلت : يا رسول الله ! إن شرائع الإسلام قد كثرت علي ، فأوصني قال : (لا يزال لسانك رطباً من ذكر الله تعالى .

U *Sunnenu* imama Tirmizija bilježi se da je Abdullah bin Beser r.a., a bio je star čovjek, kazao: „Došao sam Poslaniku a.s. i rekao: ‘Allahov Poslaniče, mnogi propisi za mene su postali teškoća, pa šta mi savjetuješ?’ Poslanik reče: ‘Neka ti jezik bude u stalnom veličanju Allaha Uzvišenoga.’“

Ovaj primjer nam ukazuje kako Poslanik a.s. usmjerava čovjeka da, umjesto dobrovoljnih djela koja su zbog njegovih godina i zdravstvenog stanja za njega postala opterećenje, on radi ono što nikako nije teško, a zašta je predviđena velika nagrada.

Od Ibn Mes'uda se prenosi da je neki čovjek došao Poslaniku a.s. i rekao: „Ja ne idem na sabah namaz zbog toga što taj i taj imam uči dugo?“ Nikada nisam vidio Poslanika a.s. da je bio ljući nego tada. On nam se obratio riječima: „O ljudi, među vama ima onih koji ne dolaze zato što neki imami rastjeruju ljude... Zato, ko imami neka bude odmjerjen! Među vama ima onih koji su slabašni, stari, ili imaju neku drugu potrebu.“ (Buhari, Muslim)

وعن أبي مسعود: أن رجلاً قال: والله يا رسول الله! إني لأتأخر عن صلاة الغداة (أي صلاة الصبح) من أجل فلان مما يطيل بنا، فما رأيت رسول الله صلى الله عليه وسلم في موعظة أشد غضباً منه يومئذ، ثم قال: (يا أيها الناس! منكم منفرين؛ فأبكم ما صلى بالناس؛ فليجتوز؛ فإن فيهم الضعيف والكبير وذا

الحاجة) رواه البخاري ومسلم.

Imam Ahmed bilježi od Ibn Seri'a da je Poslanik a.s. rekao: „Četvorica će se žaliti na Sudnjem danu: čovjek koji bio gluhi i nije ništa čuo, čovjek koji je neznanica - ahmak, čovjek koji je zbog starosti bio senilan, čovjek koji je živio u periodu u kome nije susreo nekoga ko će ga pozvati u vjeru. Ova vrsta ljudi će reći: 'Gospodaru, došao je islam, a ja ništa nisam čuo.' Ahmak će reći: 'Gospodaru, došao je islam, a sa mnom su se djeca po putevima ismijavala.' Senilan će reći: 'Islam je došao, a ja ništa nisam razumio.' Onaj koji je živio u vremenu kada nije bilo Božijih poslanika reći će: 'Gospodaru, meni nije došao Tvoj poslanik.' Tada su se zarekli da će biti pokorni. Gospodar im je rekao da uđu u vatru. Tako mi Onoga u čijoj ruci je duša Muhammedova, i da su ušli u vatru bila bi im priyatna i hladna.“

وقال الإمام أحمد: حدثنا معاذ بن هشام عن أبيه، عن قتادة، عن الأحنف بن قيس، عن السواد ابن سريع: أن النبي صلى الله عليه وسلم قال: (أَرْبَعَةٌ [يَحْتَجُونَ] يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَجُلٌ أَصَمٌ لَا يَسْمَعُ شَيْئًا وَرَجُلٌ أَحْمَقٌ وَرَجُلٌ هَرَمٌ وَرَجُلٌ مَاتَ فِي فَتْرَةٍ فَأَمَّا الْأَصَمُّ فَيَقُولُ رَبِّ لَقَدْ جَاءَ الْإِسْلَامُ وَمَا أَسْمَعُ شَيْئًا وَأَمَّا الْأَحْمَقُ فَيَقُولُ رَبِّ لَقَدْ جَاءَ الْإِسْلَامُ وَالصَّبِيَّانُ يَحْدِفُونِي بِالْبَعْرِ وَأَمَّا الْهَرَمُ فَيَقُولُ رَبِّ لَقَدْ جَاءَ الْإِسْلَامُ وَمَا أَعْقِلُ شَيْئًا وَأَمَّا الَّذِي مَاتَ فِي الْفِتْرَةِ فَيَقُولُ رَبِّ مَا أَتَانِي لَكَ رَسُولٌ فَيَأْخُذُ مَوَاتِقَهُمْ لِيَطْبِعَهُنَّ فَيَرْسِلَ إِلَيْهِمْ أَنْ ادْخُلُوا النَّارَ قَالَ قَوْلَ الَّذِي تَمَسَّ مُحَمَّدٌ يَدِهِ لَوْ دَخَلُوهَا لَكَانَتْ عَلَيْهِمْ بَرْدًا وَسَلَامًا.

Tumačenje ovog hadisa je da Uzvišeni Gospodar iz milosti Svoje takvim osobama olakšava i stavlja ih na iskušenje na Kijametskom danu time što su se zarekli da će biti pokorni i nakon naređenja da uđu u vatru oni su to poslušali. Dakle, oni su to prihvatili i pokazali svoju pokornost, međutim Allah Uzvišeni ih spašava i nagrađuje ih Džennetom.

Invalidima su ponuđene mnoge vrste olakšica

Islam je ukazao na olakšice koje su predviđene za osobe sa posebnim potrebama, a neke su spomenute u suri En-Nur:

ليس على الأعمى حرج ولا على الأعرج حرج، ولا على المريض حرج، ولا على أنفسكم أن تأكلوا

من بيوتكم أو بيوت آبائكم، أو بيوت أمهاتكم، أو بيوت إخوانكم، أو بيوت أخواتكم، أو بيوت
أعمامكم...

„Nije grijeh slijepcu, niti je grijeh hromu, niti je grijeh bolesnu, a ni vama samima da jedete u kućama vašim, ili kućama očeva vaših, ili u kućama matera vaših, ili u kućama braće vaše, ili u kućama sestara vaših, ili u kućama stričeva vaših, ili u kućama tetaka vaših po ocu, ili u kućama daidža vaših, ili u kućama tetaka vaših po materi, ili onih čiji su ključevi u vas, ili u prijatelja vašeg; nije vam grijeh da jedete zajednički ili pojedinačno. A kad ulazite u kuće, vi ukućane njene pozdravite pozdravom od Allah propisanim, blagoslovljenim i uljudnim. Tako vam Allah objašnjava propise, da biste se opametili!“

Ajeti ovdje ukazuju da stanje u kome se nalaze nije prepreka i ne smije biti razlogom da se oni osjećaju inferiorno. To što su spomenuti posebno ne znači njihovo omalovažavanje već se njima nudi olakšica i oni se na taj način čine privilegovanim, ili kako se kaže, u tome je pozitivna diskriminacija.

Invalidi se ne smiju odstraniti iz društva

Islam osobama sa posebnim potrebama pridaje pažnju, ali se ne smiju zapostavljati u smislu da im se obavezno određuje posebno mjesto u društvu, zasebne prostorije, pretjerano odvajanje od ostalih, osim kada je to nužno. Oni se trebaju smatrati ravnopravnim i u smislu uvažavanja - trebaju se smatrati kao ravnopravni članovi društva. Kakav je stav islama prema ovoj vrsti ljudske populacije najbolje oslikava hadis Poslanika a.s. u kome se kaže: „Vjernici su u saosjećanju, milosti, prijateljstvu poput organizma gdje ako oboli jedan dio njega i ostatak trpi bol.“

Dakle, takve osobe se smatraju sastavnim dijelom naše ljudske cjeline i one su integralni dio poput ostatka koji je zdraviji. Međutim, to znači da ukoliko je njima loše ni ostatak tijela ne može biti u ugodnosti. Važno je napomenuti da se osobe sa posebnim potrebama ne tretiraju

kao strano tijelo već kao sastavni dio organizma i da se sa njima, koliko je to moguće, podijeli teret te da im se maksimalno olakša.

Primjeri kako islam gleda na osobe sa invaliditetom

Od kur'anskih priča koje ukazuju na ozbiljnost ove teme je ona iz sure 'Abese. Poslanik je bio okupiran razgovorom i dijalogom sa mekanskim prvacima. Tada mu prilazi Abdullah Ibn Ummu Mektum koji ga nešto pita prekidajući razgovor Poslanika a.s. Poslanik mu, uprkos njegovom insistiranju i upornosti, nije odgovorio već se posvetio dijalogu sa nemuslimanima. U povodu tog događaja objavljena je sura 'Abese:

{عَبَسَ وَتَوَلَّى، أَنْ جَاءَهُ الْأَعْمَى، وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهِ يُرْجَى، أَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الذِّكْرَى، أَمَا مِنْ اسْتَعْجَى، فَأَنْتَ لَهُ تَصَدَّى، وَمَا عَلَيْكَ أَلَّا يَرْجَى، وَأَمَا مِنْ جَاءَكَ يَسْعَى، وَهُوَ يَخْشَى فَأَنْتَ عَنْهُ تَلَهَّى، كَلَّا إِنَّهَا تَذَكُّرَةٌ { (سورة عبس، الآيات: 1 . 11).

„On se namrštio i okrenuo, zato što je slijepac njemu prišao. A šta ti znaš - možda on želi da se očisti, ili pouči, pa da mu pouka bude od koristi. Onoga koji je bogat, ti njega savjetuješ, a ti nisi kriv ako on neće da vjeruje; a onoga koji ti žureći prilazi i strah osjeća, ti se na njega ne osvrćeš. Ne čini tako! Oni su pouka – pa ko hoće, poučit će se.“

Ovaj svojevrsni ukor Poslanika a.s. je lekcija koja nam ukazuje da uprkos našim nastojanjima da se posvetimo, po nama, važnim stvarima, odnosno da doprinesemo boljitku zajednice, što je očito bila i intencija Muhammeda a.s. u ovom slučaju, to ne smije biti nauštrb elementarnih principa vjere, od koji je ukazivanje pažnje običnom čovjeku, tj. svakom pojedincu bez obzira na status, svojstva ili neku drugu osobenost.

Poslanik a.s. je razumio ukor i uvijek kada bi sreo ovog čovjeka ukazao bi mu pažnju riječima: „Dobro mi došao ti zbog koga me Allah ukorio.“ Spominje da je upravo na njega prenosio ovlasti upravljanja Medinom kada bi bio odsutan.

Invaliditet nije zla kob već sudbina

Svaku osobu sa posebnim potrebama treba podsjetiti da stanje u kome se nalazi nije kazna već rezultat određenja. Islam također ukazuje da sve što čovjeka zadesi od dobra ili zla, koristi ili štete, zapravo je određenje koje nije mogao izbjeći. Nužno je da musliman zna da njegova vjera nije potpuna ukoliko ne bude sasvim svjestan određenja i to ne prihvati kao takvo. Svaki nedostatak je, prije svega, iz domena Božijeg određenja - sfere *kada* i *kadera*. Kao takvo, to stanje je nužno prihvatiti kao dio imana, a posebno biti svjestan da je to kao i cijeli dunjaluk prolazno stanje, te da ukoliko se osoba pomiri sa tim Božijim određenjem i ustraje na vjerovanju, to će doprinijeti da na Ahiretu - budućem svijetu bude stvorena u najljepšem obliku.

Invaliditet ne smije biti razlog da osoba klone duhom

Mnoge osobe koje su suočene sa iskušenjem bivaju žrtve sopstvene savjesti i padaju u očaj i beznade. Važno je napomenuti da je to znak slabosti koja je izuzetno opasna i koja može dovesti do teških posljedica.

Muhammed a.s. kaže: „*Allah neće od Vas odustati dok vi u očaj ne padnete.*“

Invaliditet je pokazatelj vrijednosti zdravlja

Nipošto nije čudno što su stvorene osobe sa invaliditetom. Mudrost stvaranja takvih osoba je u činjenici da Gospodar želi da ukaže na vrijednost zdravlja, skladnosti, ljepote stvaranja, kako bi oni koji su okićeni zdravljem bili zahvalni, a oni koji su iskušani da pokažu strpeljenje i postignu posebne počasti i nagradu zbog bola koji su trpjeli. Oni koji imaju neki nedostatak moraju biti svjesni da će za to, ukoliko prihvate Allahovu odredbu i budu vjernici, na Budućem svijetu biti višestruko nagrađeni, odnosno bit će im nadoknađeno.

Poznat je hadis u kome Poslanik a.s. kaže: „*Nakon što je Allah*

stvorio Adema, potrao je po njegovim leđima i odatle je izašlo cijelo njegovo pokoljenje. Prikazani su Ademu njegovi potomci i on primijeti da među njima ima jakih, bogatih, ali i slabašnih, bolesnih, sa nekim nedostatkom itd. Adem upita: 'Gospodaru, zašto ih nisi izjednačio?' Gospodar mu odgovara: 'Htio sam da Mi budu zahvalni.'"

أحاديث رسول الله قوله: (لما خلق الله آدم، مسح ظهره فسقط من ظهره كل نسمة تكون إلى يوم القيامة، فعرضهم على آدم،... فرأى فيهم القوي والضعيف والغني والفقير، والمبتلى، قال: يا رب ألا سؤيت بينهم؟ قال: أردت أن أشكر). أخرجه أبو يعلى في مسنده (6377) وغيره من حديث أبي هريرة رضي الله عنه، وقال المحقق حسين سليم أسد: إسناده حسن. وقد توسع في تخريج الحديث جزاه الله خيراً.

U drugoj predaji se kaže da mu je rečeno: „Ovo su tvoji potomci“, a on primijeti da ima slijepih, hromih, gluhih i sa drugim nedostacima. Adem upita: „Gospodaru, zašto su stvoreni u ovom stanju?“ „To je tako da bi vi bili zahvalni.“

وفي رواية أخرى: (ثم عرضهم على آدم، فقال: يا آدم هؤلاء ذريتك، وإذا فيهم الأجدم والأبرص والأعمى وأنواع السقام، فقال آدم: يا رب لما فعلت هذا بذريتي؟ قال: كي تشكر نعمتي)

Iz ove predaje može se naslutiti da je pouka koju bi ljudi uzeli od stvaranja osoba koje imaju neki nedostatak upravo ukazivanje na vrijednost zdravlja kojim je Uzvišeni počastio neke ljude, a da oni koji imaju neki nedostatak da se pomire sa Božijim određenjem, da se strpe, nose sa tim iskušenjem, a zašta će zasigurno biti nagrađeni.

Otuda i preporuka Muhammeda a.s. koji kaže: „Ko vidi osobu sa posebnim potrebama i kaže: ‘Hvala Allahu koji me zdravog stvorio, zaštitio me ovakvog iskušenja, počastio nad mnogim stvorenjima’, takva osoba će biti zaštićena tog iskušenja koliko god bude živjela.“ (Tirmizi)

(من رأى مبتلى فقال: الحمد لله الذي عافاني مما ابتلاك به وفضلني على كثير ممن خلق تفضيلاً، إلا عوفي من ذلك البلاء كائناً ما كان ما عاش)

*Invaliditet ne smije biti prepreka da čovjek
nastoji postići uspjeh u životu*

Poznati ashab Mu'az b. Džebel imao je invaliditet. To stanje nije ga spriječilo da obavlja važne funkcije u društvu. Poslanik a.s. ga je poslao kao namjesnika u Jemen. Omer za njega kaže: "Ko želi nauku fikha neka se obrati Mu'azu." (Hakim)

Poslanik a.s. kaže: „Uzmite Kur'an od četvorice: od Abdullaha b. Mes'uda, Salima Mevla Ebi Huzejfe, Mu'aza b. Džebela i Ebi K'aba.“ (Mutefekuin alejhi)

Od osoba koje su poznate u prvim generacijama, a bile su sa određenim invaliditetom, jeste i Abdullah b. 'Abas r.a. On je bio tumač Kur'ana i u jednom trenutku života je oslijepio. To stanje je opisao kroz stihove:

إن يأخذ الله من عيني نورهما *** ففي لساني وسمعي منهما نور
قلبي ذكي وعقلي غير ذي دخل *** وفي فمي صام كالسيف مأثور

Ako mi Allah očima uskrati svjetlost, ona zablista u govoru i sluhu.

Srce mi je pronicljivo, a razum nema smetnje, u ustima mi je britkost poput isukane sablje.

Tabiin 'Ata ibn Rebah također je bio uglednik koji je bio iskušan određenim tjelesnim slabostima, ali zato intelektualno je bio neko kod koga su dolazili po savajete i rješenja.

Imam Tirmizi, autor brojnih djela i *Sunnena* te jedan od najznačajnijih učenjaka hadisa imao je poteškoća sa vidom, ali ga to nije spriječilo da postane jedan od najznačajnijih autoriteta u islamskim naukama.

Ovo su samo neka imena uglednih velikana islama koji su, uprkos određenim tjelesnim nedostacima, svojim radom, odlučnošću i borbom zauzimali važne položaje u društvu. Invaliditet koji su imali nije bio prepreka da napreduju, nije ih dovodio u stanje da klone duhom, emotivno popuste i dođu u krizu. Čovjek uvijek mora gledati naprijed i strpljivo podnositi ono sa čime se suočava. Sve što ga zadesi mora

prihvatiti i strpljivo i hrabro nastaviti dalje sa preostalim kapacitetima. Muhammed a.s. kaže:

، قال صلى الله عليه وسلم: «إِنَّ اللَّهَ قَالَ: إِذَا ابْتَلَيْتُ عَبْدِي بِحَبِيَّتَيْهِ فَصَبِرْ، عَوَّضْتُهُ مِنْهُمَا الْجَنَّةَ»
رواه البخاري، حبيتيه: يريد عينيه.

“Ako Allah Svoga roba iskuša oduzimanjem vida i on bude strpljiv pritom, za to će mu nadoknada biti Džennet.” (Buhari)

وروى البخاري في صحيحه بسنده عن عطاء بن أبي رباح قال: قال لي ابن عباس: «أَلَا أُرِيكَ امْرَأَةً مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ؟ قُلْتُ: بَلَى، قَالَ: هَذِهِ الْمَرْأَةُ السُّودَاءُ، أَتَتِ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: إِنِّي أُصْرَعُ، وَإِنِّي أَتَكشَّفُ، فَادْعُ اللَّهَ لِي، قَالَ: «إِنَّ شِئْتِ صَبْرَتِ وَلِكِ الْجَنَّةُ، وَإِنْ شِئْتِ دَعَوْتُ اللَّهَ أَنْ يَعْفِيكَ»، فَقَالَتْ: أَصْبِرُ، فَقَالَتْ: إِنِّي أَتَكشَّفُ، فَادْعُ اللَّهَ أَنْ لَا أَتَكشَّفُ، فَدَعَا لَهَا. أَي: تَتَكشَّفُ ثِيَابَهَا عَنْهَا فِي حَالَةِ الصَّرَعِ، وَالْمُرَادُ: أَنَّمَا خَشِيتُ أَنْ تَظْهَرَ عَوْرَتَهَا وَهِيَ لَا تَشْعُرُ. (فتح الباري 10: 115).

Buhari bilježi i predaju u kojoj 'Ataa b. Rebah kaže: „Rekao mi je Abdullah b. 'Abas: 'Hoćeš li da ti pokažem ženu koja je od stanovnika Dženneta?' Rekao je: 'Hoću.' Reče: 'Ova crna žena došla je Poslaniku a.s. i rekla: 'Poslaniče, imam epilepsiju i desi se da se otkrijem, pa uputi dovu za mene?' Poslanik joj reče: 'Ako se strpiš imat ćeš Džennet, a ako hoćeš molit ću za tebe da te Allah izliječi?' Žena reče: 'Ipak ću se strpiti, a ti moli Allaha, bar da se ne otkrivam kada zapadnem u takvo stanje.' Poslanik je uputio dovu za nju.“ (Fethu'l Bari, 10/115)

Invalidi zaslužuju posebno poštovanje i pažnju

Od obaveza koje učimo u islamu jeste da prema osobama sa posebnim potrebama budemo oprezni, pažljivi, da čuvamo njihov ponos, ugled i dostojanstvo. Ovo je posebno važno onda kada im se daju imena, ili se opisuje stanje u kome se nalaze. Treba izbjegavati opise koji mogu dovesti da se osjećaju potištenim, uznemirenim ili postideanim.

قال تعالى: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِنْ نِسَاءٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَرُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الْأَسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ

الإِيمَانِ وَمَنْ لَمْ يَثْبُتْ فَأَوْلِيكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿﴾

„O vjernici, neka se muškarci jedni drugima ne rugaju, možda su oni bolji od njih, a ni žene drugim ženama, možda su one bolje od njih, i ne kudite jedni druge i ne zovite jedni druge ružnim nadimcima! O, kako je ružno da se vjernici spominju podrugljivim nadimcima! A oni koji se na pokaju – sami sebi čine nepravdu.“

وفي الحديث: «بحسب امرئٍ من الشر أن يحقر أخاه المسلم» رواه مسلم .

Poslanik a.s. upozorava i kaže: „Dovoljno je čovjeku zla da ponižava brata muslimana.“ (Muslim)

وقال صلى الله عليه وسلم: «إِنَّ الله لا ينظر إلى صُوركم وأموالكم، ولكن ينظر إلى قلوبكم وأعمالكم». رواه مسلم .

Također, Poslanik a.s. kaže: „Allah ne gleda u vaše izgledе, niti imetke već gleda u vaša srca i postupke.“ (Muslim)

Poslanik a.s. je upozorio na izrugivanje osoba sa posebnim potrebama i kaže:

„Proklet je onaj ko pogrešno ukaže slijepcu kada ga upita za pravac, ili mu nanese neku neugodnost i štetu izrugujući se sa njim.“ (Ahmedov *Musned*, 1875)

. ولقد حذر النبي ﷺ أشد التحذير، من تضليل الكفيف عن طريقه، أو إيدائه، عبثًا وسخرية، فقال: ”مَلْعُونٌ مَنْ كَمَمَهُ أَعْمَى عَنْ طَرِيقٍ“

Ova žestoka prijetnja može se odnositi na svaku zloupotrebu stanja osoba sa posebnim potrebama, posebno onda kada se sa njima ismijava, zloupotrebljavaju se, ili im se na bilo koji način nanosi nekakva šteta i poniženje.

Invalidi su Allahu dragi

Osobe sa posebnim potrebama stvorene su kao svojevrsni svjedoci Allahove moći i veličine. Oni su pokazatelj vrijednosti zdravlja i blagodati, a sa druge strane šta znači živjeti u neugodnostima bolesti

i ograničenosti. Ako čovjek nije svjestan ovoga može zapasti u grijeh i navući veliki belaj.

Invaliditet i borba na Božijem putu

U bici na Uhudu dolazi čovjek koji je bio hrom i žali se Poslaniku a.s. na sinove koji ga sprječavaju da se priključi vojsci nas Uhudu pod izgovorom da on u takvom stanju nije obavezan da učestvuje u borbi. On se obrati Poslaniku a.s. i reče: „Allahov Poslaniče, sinovi mi ne dopuštaju da učestvujem u džihadu sa tobom, a ja bih volio da sa ovom hromom nogom uđem u Džennet.“ Poslanik a.s. mu reče: „Ti nisi obavezan da učestvuješ“, pa upita sinove: „Zašto mu branite, možda mu Allah odredi da postigne šehadet?“ To je značilo da mu dopuste i on se priključi borbi. Tada je poginuo boreći se u bici na Uhudu.

Imam Kurtubi tumači ajet u kome se kaže da je Allah sa slijepih podigao obavezu, a to se odnosi na obaveze kod kojih je neophodan vid. Sa onih koji su spriječeni da hodaju spada svaka obaveza koja podrazumijeva hod.

Islam predviđa poseban status za osobe sa invaliditetom i u šerijatsko-pravnom tretmanu

Od Aiše r.a. se prenosi da je Poslanik a.s. rekao: „Kalem je podignut od tri osobe: od uspavane osobe dok se ne probudi, od maloljetne dok ne odraste, od maloumne dok razuma ne dođe.“

فعن عائشة رضي الله عنها أن رسول الله ﷺ قال: ”رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ: عَنْ النَّائِمِ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ، وَعَنْ الصَّغِيرِ حَتَّى يَكْبُرَ، وَعَنْ الْمَجْنُونِ حَتَّى يَعْقِلَ“

Od Ibn ‘Abasa r.a. se prenosi da je rekao: „Doveli su Omeru neku maloumnu ženu koja je počinila nemoral. On je, nakon što se posavjetovao sa drugima, donio presudu da se kamenuje. Prošao je Alija b. Ebi Talib pored nje i upita šta je bilo sa ovom? Rekoše mu da je Omer presudio da se kamenuje zbog bluda. On tada ode Omeru i reče:

„Vođo pravovjernih, znaš li da je sa ovakvih skinuta obaveza izvršenja sankcija?“ Tada se složiše da je oslobode, što je Omer pozdravio izgovaranjem tekbira.

فعن ابن عباس قال: أتى عمر بمجنونة قد زنت فاستشار فيها أناسًا فأمر بها عمر أن ترجم، فمّر بها علي بن أبي طالب رضوان الله عليه فقال: ما شأن هذه؟ قالوا: مجنونة بني فلان زنت، فأمر بها عمر أن ترجم. فقال: ارجعوا بها! ثم أتاه، فقال: يا أمير المؤمنين! أما علمت أن القلم قد رفع عن ثلاثة، عن المجنون حتى يبرأ، وعن النائم حتى يستيقظ، وعن الصبي حتى يعقل؟ قال: بلى. قال: فما بال هذه ترجم؟! قال: لا شيء. قال علي: فَأَرْسَلَهَا. فَأَرْسَلَهَا. فجعل عمر يُكَبِّرُ

Kako da se muslimanska zajednica ophoditi prema osobama sa invaliditetom

- Da se prepozna značaj i potreba brige prema ovoj vrsti ljudske populacije.
- Da se učini sve kako bi njihovi uslovi življenja bili na zavidnom nivou.
- Da razmisli o blagodati zdravlja i da se otklone svi faktori koji dovode do invalidnosti.
- Da se pruži podrška porodicama sa osobama sa invaliditetom.
- Da se nakon što se sve poduzme u cilju pomoći ovakvim osobama u tehničkom pogledu njima pruži moralna podrška.
- Podizanje svijesti o nagradi koja ih čeka za bol i teškoće kroz koje su prošli.
- Da se otkloni svaki faktor koji takve osobe vrijeđa, opterećuje i ugrožava, posebno na bazi zdravlja, tretmana i uvažavanja od strane zdrave osobe.

Sve ovo je u duhu kur'anskog ajeta u kome se upozorava da čovjek ne smije biti zanesen, tj. ponijet svojim zdravljem i snagom. Uzvišeni kaže: „O čovječe, zašto da te obmanjuje to što je Gospodar tvoj Plemenit, Koji te je stvorio – pa učinio da si skladan i da si uspravan i

kakav je htio lik ti dao?“

يا أيها الإنسان ما غرك بربك الكريم * الذي خلقك فسواك فعدلك * في أي صورة ما شاء ركبك
(سورة الانفطار 8-6)

فقال: [يا أيها الذين آمنوا لا يسخر قومٌ من قومٍ عسى أن يكونوا خيراً منهم ولا نساءٌ من نساءٍ عسى أن يكنَّ خيراً منهنَّ ولا تلمزوا أنفسكم ولا تنابزوا بالألقابِ بئس الاسمُ الفسوقُ بعدَ الإيمانِ ومن لَّمَّ يثُبَّ ثأباً ولئلك هم الظالمون (الحجرات: 11)

„O vjernici, neka se muškarci jedni drugima ne rugaju, možda su oni bolji od njih, a ni žene drugim ženama, možda su one bolje od njih. I ne kudite jedni druge i ne zovite jedni druge ružnim nadimcima! O, kako je ružno da se vjernici spominju podrugljivim nadimcima! A oni koji se ne pokaju – sami sebi čine nepravdu.“

Hvala Allahu na blagodati zdravlja.

Neka je salevat i selam na Muhammeda s.a.v.s.